

## СТАНОВИЩЕ

От: доц. д-р Венцислав Димов, изследователска група *Етномузикология*, сектор *Музика*, Институт за изследване на изкуствата, БАН; СУ *Св. Климент Охридски*

за дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен *доктор* по научната специалност *Музикознание и музикално изкуство*, 8.3.

Автор: Румяна Андреева Маргаритова, докторант към Институт за изследване на изкуствата, БАН (изследователска група *Етномузикология*, сектор *Музика*).

Тема *Традиционни музикални практики в многоетнична среда*

Научен ръководител доц. д-р Венцислав Димов

Румяна Маргаритова се насочва към актуални в етномузикологията проблеми (межкултурни взаимодействия, музиката и малцинства, ритуал и музика) по свой начин, с оригинална тема и акценти. Изследва музикалнофолклорни практики в мултиетническа среда, които са слабо проучени: ритуална музика на малка етноконфесионална общност от Кърджалийския регион, определян от нея като „един от „микровариантите“ на Балканите, където по силата на историческата съдба съжителстват различни етнорелигиозни групи... със сложни взаимоотношения“. В избора на изследователски обект, тема и подходи е първият успех на автора – актуалността на тематиката и разработката. Фокусът към обекта – ритуалната музикална практика на хетеродоксите мюсюлмани в мултиетническият Кърджалийски регион – показва както задълбочено познаване на материала от неколкогодишна теренна работа, така и широта и многоплановост в употребата на различни изследователски оптики и разнопосочни прочити. Дисертационният труд се основава изключително на материали от собствена теренна работа (аудио-, фото- и видеозаснемане, свободно интервю и включено наблюдение), които представят едно сложно, многопластово и като цяло неизвестно в българската етномузикология явление. Освен че го представя за пръв път, Маргаритова го анализира и интерпретира чрез адекватни за него комплексни изследователски подходи: етнографски, етноложки, органиологически, антропологически, музикологически.

Характеристика и оценка на дисертационния труд: Текстът отговаря на

изискванията за дисертационен труд като обем (356 стр.) и съдържание. Дисертационният труд се състои от увод, седем глави, заключение, библиография и две приложения. Трудът е съдържателен, добре структуриран, информативен, обогатен с много нотни примери. В увода коректно са представени предметът, целите и задачите на изследването. Първата глава от дисертационния труд представя социално-историческата и религиозна перспектива към културата на родопските алевии и бекташи и ритуалната им музика. Авторът ситуира обекта на изследване в досегашните авторитетни публикации, но се базира и на собствени наблюдения върху социокултурното функциониране на алевийско-бекташийски ритуали. Втора глава се фокусира върху основните публикации върху алевийско-бекташийската ритуална музика в някогашната Османската империя и днешна Турция, и немногото върху музикалните практики на хетеродоксните мюсюлмани в България от последния половин век. Третата глава, посветена на ритуалните песни, представя записания от докторанта алевийско-бекташийски сакрален репертоар, като дава сведения за наименования, изпълнители, разновидности, словесно съдържание на песните, авторство, начин на разпространение. Главата съдържа музикални анализи, обосноваващи общата основа и мотивното развитие в родопските алевийско-бекташийски песни. В четвърта глава са разгледани аспекти на инструменталния съпровод, осъществяван от алевиите и бекташите в Кърджалийско с инструменти, които носят общото наименование *саз* (*saz*) и по-рядко *балама* (*bağlama*). Пета глава разглежда носителите на алевийско-бекташийската ритуално-музикална традиция – изпълнителите, именувани *закири* (при разклонението на бабаите) или *Имам Джафери* (при бекташите), които са изследвани етнологически, антропологически и музикално-фолклористически. Шеста глава се съсредоточава върху контекстите на изпълнението – ключови за разбирането на ролята на сакралната музика в културата на родопските алевии и бекташи. Изведени са два типа ситуации: *ритуални* и *неритуални*. Изводът е, че ритуалът е “естествената” среда на съществуване на сакралния репертоар на алевиите и бекташите, носител на религиозно познание в и за общността. Седма глава извежда тенденциите в развитието на алевийско-бекташийската ритуална музика от Кърджалийско, като представя съвременното ѝ състояние в съпоставителен план с практики на хетеродоксните мюсюлмани в Турция, Албания и Македония. Заключение синтезира основните наблюдения и изводи, направени в главите и обобщава характеристиките на музиката на родопските алевии и бекташи като „сакрална“, „скрита“, „консервативна вокално-инструментална практика“.

Библиографската справка включва 223 заглавия на научни публикации (преобладават българските, но голяма част са на английски, турски и руски език), 11 електронни източника и 3 ръкописни сборника. Текстът като обем, съдържание и структура притежава необходимите качествени и количествени харатктеристики на дисертационен труд и докторантът заслужава висока оценка за работата си.

Преценка на публикациите, личния принос на докторанта и автореферата:  
Посочените шест приноса в автосправката са коректно изведени и убедително типологизирани. Ще се опитам да ги обединя, за да очертая първопроходничеството и значимостта на труда на Румяна Маргаритова: за първи път в българската етномузикология комплексно се представя алевийско-бекташийска ритуална музикална практика, функционираща в България, на базата на лично събран, дешифриран, анализиран и класифициран актуален музикален материал от Кърджалийско; интерпретиран чрез въвеждане на дескриптивни понятия за функционирането, собствено класифициране и позициониране на инструменти, собствено категоризиране на принципите за структурно изграждане на музикално-фолклорните текстове. Авторът представя четири научни публикации (две от тях – в международни издания), направени през периода 2005-2014 г. Като брой, избор на тема, информационен, теоретически и полемичен характер, и като авторитетност на научните издания посочените публикации напълно отговарят на изискванията за получаване на докторска степен. Авторефератът отговаря на стандартите и коректно предава същността, както и посочените приноси на дисертацията.

Компетентност по проблема: Познавам резултатите от терената работа на Румяна Маргаритова, следя нейните публикации и участия в международни научни конференции – всички те заявяват компетентност и креативност, които предложеният на вниманието ни научен текст притежава и развива. Тя добре познава „отвътре” и в детайли изследователския си обект, отделила е много време и труд, за да се запознае с различни и труднодостъпни научни текстове, свързани с него. Това ѝ позволява да има свои виждания, да предлага нови тези (например, за консерватизма и културната изолация, които са също част от функционирането на музикалната култура в многоетнична среда), които са приноси.

Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати:

Дисертационният труд *Традиционни музикални практики в многоетнична среда* представя непубликуван досега ценен материал, авторът показва отлична информираност и умения да анализира задълбочено и комплексно музикално-фолклорния си обект. Текстът притежава високо научно равнище и се отличава със завидна приложимост. Пожелавам на Румяна Маргаритова да работи за издаването му в монографичен формат, за да бъде достъпен като база за сравнителни проучвания на различните аспекти на музикалната култура на алевийско-бекташийските общности не само в България.

Нещо лично като научен ръководител на дисертанта (което не мога да не споделя с уважаемата комисия и колегия). Румяна Маргаритова пристъпи прага на Института за изследване на изкуствата и изследователска група „Етномузикология“ с осъзнато поле на научните си интереси и сама предложи сериозна, нова и перспективна тема. Десетгодишното ми наблюдение над нейната работа и този текст я представят красноречиво като добросъвестен теренист, събирач и записвач, като компетентен и креативен изследовател и интерпретатор на музикалната традиция. Процедурата на защитата като изпитание и посвещение потвърждава факта, че тя е вече в редиците на разпознаваемите български учени.

**Заключение:** Дисертационният труд „Традиционни музикални практики в многоетнична среда“ на Румяна Маргаритова напълно отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ за присъждане на ОНС *доктор*, защото изследва важна етномузикологическа проблематика, въвежда за пръв път нов обект и богат теренен материал, обогатява съществуващите досега знания в българската наука. Оценката ми за труда е висока и изцяло положителна. Поздравявам автора и вярвам, че с колегията на ИИИЗк (най-вече сектор *Музика* и ИГ *Етномузикология*, които също имат заслуги за създадената творческа атмосфера) ще продължим да се радваме и на безспорния успех тази дисертация, и на бъдещите научни постижения на нейния автор!

София, 1. Март 2016 г.

Доц. д-р Венцислав Димов